

WILLIAM BECKFORD • **Vathek**

© 2012 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2012, İstanbul (1 baskı)

Vathek

İletişim Yayınları 1711 • İletişim Klasikleri 57

ISBN-13: 978-975-05-3368-6

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Richard Westall, “Halife ve Gâvur”

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Bahadır Durmaz

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

WILLIAM BECKFORD

Vathek

Vathek

ÇEVİREN *Seçil Kıvrak*

MURAT BELGE'NİN ÖNSÖZÜYLE

WILLIAM BECKFORD 29 Eylül 1760'ta bazı kaynaklara göre Londra-Soho'da bazı kaynaklara göre ise Wiltshire-Fonthill'deki aile malikanesinde doğdu. Kendisiyle aynı ismi taşıyan babası zengin bir plantasyon sahibiydi ve iki dönem Londra belediye başkanlığı yapmıştı. Babasının on yaşında vefat etmesiyle büyük bir mirasa sahip olan Beckford, eğitimini ailenin Fonthill'deki malikanesinde ve özel öğretmeni John Lettice ile birlikte İsviçre'de tamamladı; küçük yaşlarda ileri derecede Fransızca öğrendi. 1780-1781'de Avrupa'da büyük bir tura çıkıp İsviçre, Portekiz, Fransa, İtalya gibi ülkelere seyahat etti ve *Biographical Memoirs of Extraordinary Painters*'ı (Sıradışı Ressamların Biyografik Hatıratları, 1780) yazdı. 1783'te *Dreams, Waking Thoughts and Incidents*'ı (Rüyalar, Uyanık Düşünceler ve Tesadüfler) yazan Beckford, 1784'te İngiliz parlamentosunda vekil olsa da adının karıştığı aşk skandallarından ötürü itibarı zedelendiği için İsviçre'ye gitmek zorunda kaldı. 1787'de kısa süreliğine İngiltere'ye döndü, ardından on yıl boyunca Avrupa'nın çeşitli ülkeleri ve şehirlerinde seyahat etti. 1796'da *Modern Novel Writing or the Elegant Enthusiast*'ı (Modern Roman Yazımı ya da Zarif Bir Roman Meraklısı) kaleme aldı. Aynı yıl Fonthill'de yap-tırmaya başladı ve 1807'de yerleştiği meşhur Gotik malikanesi (Fonthill Abbey) içerdiği sanat koleksiyonu, nadir kitaplar ve antika eşyalarla büyük ilgi görmüştür. 1822'de şeker fiyatlarındaki artıştan kaynaklı ekonomik kriz nedeniyle Fonthill Abbey'i satmak zorunda kalan Beckford, seksen üç yaşında gripten öldüğü 1844'e kadar İngiltere'nin Bath şehrinde yaşadı. En bilinen yapıtı *Vathek* (1786) ilk olarak 1782'de Fransızca yazıldı, Beckford'un gözetimi altında Samuel Henley tarafından İngilizceye çevrildi ve yazarın izni olmadan İngiltere'de yayımlandı. *Vathek* ile İngiliz edebiyatında Gotik adı verilen türe önemli katkılar yapan Beckford 1797'de *Azemia: A Descriptive and Sentimental Novel* (Azemia: Betimleyici ve Santimantal Bir Roman); 1834'te *Italy; with Sketches of Spain and Portugal* (İspanya ve Portekiz Skeçleriyle birlikte İtalya); 1835'te *Recollections of an Excursion to the Monasteries of Alcobaca and Batalha*'yı (Alcobaca ve Batalha Manastırlarına Seyahat Anıları) yazdı.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ / MURAT BELGE.....	25

Vathek

A N
ARABIAN TALE,
FROM AN
UNPUBLISHED MANUSCRIPT:
WITH
NOTES
CRITICAL AND EXPLANATORY.

LONDON:
Printed by J. JOHNSON, in ST. PAUL'S CHURCH-YARD,
and at THE STATIONERS' HALL.
MDCCLXXXVI.

Kitabın Londra,
Lozan ve
Paris'te yapılan
ilk baskılarının
kapakları.

VATHEK.

A LAUSANNE
Chez ISAACHIGNOU & Co

M. DCC. LXXXVI.

VATHEK,
CONTE
ARABE.

A PARIS,
Chez POINÇOT, Libraire, rue de la Harpe,
près Saint-Côme, N°. 135.

1787.

Abbasi soyunun dokuzuncu halifesi Vathek, Mutasım'ın oğlu, Harun Reşid'in torunuydu. Genç yaşta tahta geçmesi ve tahtı süsleyen yetenekleri, tebaasını hükümdarlığının uzun ve mutlu olacağına inandırmıştı. Hoş ve heybetli bir görünümü vardı; ancak Vathek sinirlendiği zaman gözlerinden biri o kadar korkunç bir hal alırdı ki hiç kimse bu göze bakmaya dayanamazdı. Bakışını yönelttiği zavallı kişi anında geriye düşer, hatta bazen son nefesini teslim ederdi. Ancak Vathek, hâkimiyetindeki insanların azalmasından ve sarayının tenhalaşmasından korktuğu için nadiren sinirine yenik düşerdi.

Kadınlara ve yemek masası eğlencelerine oldukça düşkün olduğundan, cana yakın davranışlarıyla kendine hoş arkadaşlar bulmaya çalışırdı. Sınırsız cömertliği ve dizginlenmemiş zevk düşkünlüğü sayesinde bunu gayet kolay başarırdı da. Çünkü Vathek, Halife Ömer bin Abdülaziz'in aksine, öbür dünyada cennetin tadını çıkarmak için bu dünyayı cehenneme çevirmek zorunda olduğumuzu düşünmüyordu.

İhtişamı kendinden önce gelenlerinkinin hepsinden üstündü. Babası Mutasım zamanında Alaca Atlar tepesine ku-

ruhan ve bütün Samarra şehrine hükmeden Alkoremme Sarayı Vathek'e göre hiç de yeterli değildi. Bu yüzden saraya her birinin özel olarak bir duyusunu tatmin edeceği beş yeni karnat, daha doğrusu beş yeni saray ekledi.

Bunların ilkinde, tüketildikçe yerine gece gündüz demeden yenilerinin konulduğu en leziz yemeklerin üzerinden hiç eksik olmadığı masalar, en lezzetli şarapların ve en seçkin içkilerin bitip tükenmeden aktığı yüzlerce çeşme vardı. Bu sarayın adı *Ebedi ya da Doyurmayan Ziyafet*'ti.

İkincisine *Ezgi Tapınağı ya da Ruhun Nektarı* adı verildi. İçinde zamanın en yetenekli müzisyenleri ve en çok beğenilen şairleri otururdu. Bunlar sadece sarayda yeteneklerini sergilemekle kalmaz, ayrıca gruplar halinde dışarıya yayılır ve birbiri ardına sürekli değişen şarkıları geçtikleri yerlerde yankılanırdı.

Göz Zevki ya da Hafıza Desteği denilen saray kendi başına bir büyüydü. Dünyanın her bir köşesinden toplanan nadide eserlerin çokluğu, sergilenmelerindeki düzen de olmasa, görünenleri hayrete düşürür, gözlerini kamaştırırdı. Bir galeride canlı gibi görünen heykeller ve ünlü ressam Mani'nin resimleri sergileniyordu. Bir tarafta ustaca uygulanmış perspektif göze çarpıyor başka bir tarafta ise optiklerin sihiri gözü hoşça yanıltıyordu. Öte yandan naturalist ressam ise cennetin yerküremize bahşettiği çeşitli nimetleri teker teker sınıflara ayırarak sergiliyordu. Kısacası Vathek, bu sarayda merakını tatmin etmek isteyen birinin arayıp da bulamayacağı hiçbir şeyi unutmamıştı. Ancak insanlar içinde en meraklısı olduğundan kendi merakını bir türlü tatmin edemiyordu.

Kokular Sarayı ya da öteki adıyla *Hazza Teşvik*, yeryüzünde bulunan değişik esansların altın buhurdanlıklarda sürekli yakıldığı birçok odadan oluşuyordu. Meşaleler ve aromalı fenerler burada güpegündüz yanardı. Ancak bu hoş hezeyanın oldukça güçlü etkileri, havaya saf kokular yayan çeşit

çeşit çiçek topluluklarının bulunduğu uçsuz bucaksız bahçeye inilerek hafifletilebilirdi.

Keyif Sığınağı ya da *Tehlike* diye adlandırılan beşinci saray, huriler kadar güzel ve bir o kadar da baştan çıkartıcı genç kızların mekânıydı. Bu kızlar, Halife'nin kendilerine yaklaşmasına ve birlikte birkaç saat geçirmesine izin verdiği herkesi öpüp okşayarak ağırlamaktan eksik kalmazlardı.

Tensel hazlara olan düşkünlüğüne rağmen Vathek, halkının ona olan sevgisinde bir azalma görmemişti. Halk, kendini zevke vermiş bir hükümdarın, hazza düşman bir hükümdar kadar iyi bir yönetici olabileceğini düşünüyordu. Ancak Halife'nin huzursuz ve düşünmeden hareket etmeye eğilimli karakteri işin bu kadarla kalmasına izin vermiyordu. Babası sağken kendi keyfi için epey çalışmış ve birçok şey öğrenmişti. Ama bu öğrendikleri onu tatmin etmeye yeterli değildi çünkü Vathek her şeyi, hatta olmayan bilimlere bile öğrenmek istiyordu. Bilginlerle tartışmaya girmeyi severdi ama onların itirazlarını hararetle savunmalarından hoşlanmazdı. Ağzlarını kapatabileceklerini hediyelerle kapatıp, cömertliğine boyun eğmeyen ötekilerini de hararetlerinin soğuması için hapse gönderirdi. Çoğunlukla işe yarayan bir çareydi bu.

Vathek bir de teolojik tartışmalara olan tutkusunu keşfetmişti ama genelde ortodoks düşüncelere katılmıyordu. Böylece sofukimselerin ona karşı durmalarına neden oldu. Buna karşılık o da onlara zulmetti; çünkü Vathek ne olursa olsun haklı tarafta olmaya kararlıydı.

Bu dünyada halifelerin temsil ettiği yüce Muhammed, göğün yedinci katından bu vekilin dine aykırı davranışlarını için için öfkelenerek izliyordu. "Kendi haline bırakalım," dedi Muhammed her daim emrine amade olan cinlere, "ahmaklığı ve dinsizliği onu nereye kadar götüreceğiz, eğer ifrata kaçarsa onu cezalandırmasını biliriz. O yüzden Nemrut'a özenerek başladığı kuleyi bitirmesine yardım

edin. Büyük savaşçı Nemrut gibi boğulmaktan kurtulmak için değil, goklerin sırlarına ulaşmak isteyen küstah merakından yapmaya başladı o kuleyi. Ama onu bekleyen kaderi tahmin bile edemez.”

Cinler itaat etti. Işçiler gündüz yapıyı bir arşın ykseltmişken, gece yapıya iki arşın daha ekleniyordu. Yapının süratle yükselmesi Vathek'in gururunu epey bir okşuyordu. Ilgisiz bir şeyin bile planlarına hizmet ettiğini sanıyordu. Başarının, ahmakların ve kötülerin cezasının ilk sopasını oluşturduğunu düşünmüyordu bile.

İlk defa kulesinin on beş bin basamağını çıkıp aşağıya baktığında gururu doruk noktasına ulaştı. İnsanların karınca, dağların deniz kabuğu ve şehirlerin arı kovana kadar olduğunu gördü. Bu ykseklieğin kendisinde uyandırdığı büyüklük fikri Vathek'i serseme çevirdi. Neredeyse kendine tapmaya hazırđı; ta ki gözlerini yukarı kaldırıp yıldızların yeryüzünden göründüğü kadar uzakta olduğunu anlayana kadar. Ancak kendi küçüklüğünü gösteren bu istenmeyen, münasebetsiz duygudan kurtulmak için başkalarının gözünde büyük olduğu düşüncesiyle kendini avuttu. Aklının ışığının, gözüyle gördüğünün ötesine geçeceğine ve kaderinin hükmünü yıldızlardan çekip alacağına kendisini inandırdı.

Bu amaçla meraklı hükümdar, mneccimliğin sırlarında uzman olana dek gecelerinin büyük çoğunluğunu, kulesinin tepesinde geçirdi ve gezegenlerin kendisine en müthiş maceraların sırrını açtığını düşündü. Bu maceralar hiç bilinmeyen bir diyardan olağanüstü bir kişinin gelmesiyle gerçekleşecekti. Merak dürtüsüyle yabancılara karşı her zaman nazik olmuştu ama bu andan itibaren dikkati ikiye katlandı ve tebaasından herkesin –Halife'yi kızdırmak pahasına– gezginleri evlerinde misafir edip alıkoymadan derhal saraya getirmesini emretti; bu emri, Samarra'nın bütün sokaklarında boru sesleriyle duyurdu.

Çok geçmeden şehrine o kadar çirkin bir adam geldi ki, adamı tutuklayıp götür en muhafızlar bile gözlerini kapamak zorunda kaldılar. Halife'nin kendisi bile bu korkunç yüz karşısında irkildi, ama yabancı ona, daha önce görmediği ve hakkında hiçbir fikrinin olmadığı öyle garip şeyler gösterdi ki, dehşeti sevince dönüştü.

Gerçekten de bu yabancı nın gösterdiği mallar kadar olağanüstü bir şey hiç görülmemişti. Bunların birçoğu parlaklıklarıyla olduğu kadar işçiliğiyle de hayranlık uyandırıyor du. Ayrıca her birinin üstüne tek tek özelliklerini anlatan bir kâğıt yapıştırılmıştı. Kendiliğinden sıçrayarak ayakları yürüten terlikler, elin hareketi olmadan kesen bıçaklar, saldırılmak istenilen kişiye darbeyi kendiliğinden indiren kılıçlar vardı. Hepsisi de daha önce görülmemiş mücevherlerle zenginleştirilmişti.

Halife'nin dikkatini her şeyden çok, yalımlarından göz kamaştıran parlaklık saçan kılıçlar çekmişti. Kenarlarına kazınmış tuhaf görünümlü harfleri bir ara çözeceğine kendine söz verdi. Bu yüzden fiyatını bile sormadan hazinesindeki sikke haline getirilmiş bütün altının getirilmesini emretti ve tacire istediği kadar almasını söyledi. Yabancı itaat etti, biraz aldı ve sessizliğini korudu.

Tacirin sessizliğinin, kendi huzurunda bulunmanın uyardığı korkudan kaynaklandığını düşünen Vathek, yaklaşması için taciri cesaretlendirdi ve küçümseyen bir havayla sordu: Kimdi? Nereden geliyordu? Bu kadar güzel malları nereden elde etmişti? Adam, daha doğrusu canavar, cevap vermek yerine vücudu gibi abanozdan daha koyu olan alnını üç defa ovuşturdu, dört defa koca göbeğine vurdu, meşale gibi parlayan kocaman gözlerini iyice açtı, korkunç bir sesle gülmeye başladı ve yeşil çizgili kehribar rengi uzun dişlerini gösterdi.

Halife, biraz korkmasına rağmen sorularını tekrarladı ama

bir cevap alamadı. Bunun üzerine sinirlenerek haykırdı: “Benim kim olduğumu biliyor musun, aşağılık herif? Kiminle dalga geçtiğini biliyor musun?” Sonra muhafızlarına döndü, “Konuştuğunu duydunuz mu? Dilsiz mi?”

“Konuştu ama anlamsız şeyler söylüyor,” diye cevap verdi muhafızlar.

“Tekrar konuşturun o zaman,” dedi Vathek, “bana kim olduğunu, nereden geldiğini ve bu tuhaf şeyleri nereden bulunduğunu söyleyin yoksa Balam’ın eşeği üzerine yemin ederim ki onu bu inatçılığına pişman ederim.”

Halife tehdidine sinirli ve tehlikeli bakışlarından birini de ekledi ama yabancı, gözleri Prens’in korkunç gözüne dikili olduğu halde en küçük bir rahatsızlık belirtisi bile göstermeden dayandı.

Halife’nin bakışına hiç sarsılmadan dayanan bu kaba taciri gören saraylıların şaşkınlığı kelimelerle anlatılamazdı. Hepsi canlarını kurtarmak için yüzükoyun yere kapaklandılar ve Halife’nin öfkeli sesini duyana kadar bu rezil durumda kaldılar: “Kalkın, korkaklar! Bu zındığı yakalayın! Zindana atın ve en iyi askerlerimin nezaretinde tutun! Ancak verdiğim parayı saklasın, malımı almak değil amacım, sadece konuşsun istiyorum.”

Halife bu sözleri söyler söylemez yabancıнын etrafı çevrildi, eli kolu sıkıca bağlandı, zincirlendi ve hızla büyük kuledeki etrafı yedi demir kazıkla kuşatılmış ve her yanı şişten daha uzun ve daha sivri çubuklarla korunan hapishaneye götürüldü.

Ancak Halife’nin siniri geçmemişti. Yemek yemeye oturdu ama her gün önüne konan üç yüz çeşit yemeğin otuz ikiden fazlasını tadamadı. Pek alışık olmadığı bu perhiz, kendi başına uyumasına engel olmaya yeterliydi, bir de buna içini yiyip bitiren huzursuzluk da eklenince kimbilir etkisi ne olurdu. Günün ilk ışığıyla bu dik kafalı yabancıyı tekrar sorgula-

mak için hemen zindana koştı, ama zindanı boş, parmaklıkları parçalanmış ve muhafızlarını cansız bulunca, Vathek'in öfkesi tüm sınırları aştı. Girdiği öfke nöbetiyle zavallı cesetleri akşama kadar aralıksız tekmeledi. Saraylılar ve vezirler öfkesini yatıştırmak için her şeyi denedi ama hiçbir yolun etkili olmadığını görünce hep bir ağızdan bağırdılar: “Halife delirdi! Halife aklımı kaçırdı!”

Çok geçmeden Samarra sokaklarında yankılanan bu haykırış, sonunda Vathek'in annesi Karathis'in kulaklarına ulaştığında kadın dehşet içinde üstünlüğünü oğlunun akli için kullanmak üzere saraya uçtu. Gözyaşları ve öpüp okşamaları Vathek'i kendine getirdi ve annesinin ısrarları üzerine saraya dönmeye ikna oldu.

Oğlunu yalnız bırakmaktan çekinen Karathis Vathek'i yatağa yatırttı, kendisi de yanına oturup konuşarak iyileştirmeye ve sakinleştirmeye çalıştı. Zaten başka biri de bunu daha iyi başaramazdı çünkü Halife, Karathis'i sadece bir anne olarak sevmekle kalmayıp, üstün zekâlı bir kişi olarak da saygı duyardı ona. Bir Yunan olarak, Vathek'i dini bütün Müslümanların tamamen tiksinti duyduğu ülkesinin bütün bilim ve düzenlerini benimsemeye sevk eden o olmuştu. Münecimlik özellikle uzman olduğu bir alandı. Bu yüzden oğluna yıldızların kendisine verdiği sözü hatırlattı ve yıldızlara tekrar danışacağını ima etti.

“Heyhat!” diye iç geçirdi Halife konuşabilmeye başladığı anda, “amma da ahmaklık ettim! Ölüme uysalca boyun eğen muhafızlarıma attığım tekmelerden dolayı değil; bu olağanüstü adamın gezegenlerin kehanet ettiği adam olduğunu hiç düşünmediğimden. Kötü davranmak yerine bütün ikna sanatlarını kullanarak gönlünü almalydım.”

“Geçmiş,” dedi Karathis, “geriye getirilemez. Geleceği düşünmeliyiz. Belki de bu kadar özlemine duyduğun şeyi tekrar görebilirsin. Kılıçların üzerindeki yazılar bilgi verebilir.